

e z a járata azonban meglehetősen hiába történt. S művének utolsó sora ez a felkiáltás: V a j h a!! (t. i. művének készülőben levő második kötet szerencsésebb lenne?). Ezt mi is őszintén óhajtjuk s arra nézve szabad legyen szolgálunk egy őszinte tanácssal: gondolkodják többet s írjon kevesebbet; s a mit leírt, pihentesse egy-két évig, mielőtt sajtó alá bocsátaná. — Az olyan feszengő, »Hát-biz« »hát-erre«-féle stílust dobja el: az csak kis deáknak való. S akkor hiszszük, hogy második kötetéről majdan több dicséretet mondhatunk. b. f.

III. Levél a szerkesztőhöz.

Tekintetes szerkesztő úr!

Sietek megköszönni tek. uraságodnak azon jó a k a r ó szivességét, melylyel »Phil. Propäd.« cz. művem I. részét, a »M. Phil. Szemle« f. é. 5-ik füzetében megismertetni méltóztatott.

Ha mindjárt a mű legelső lapján, az »Előszóban« nem lenne egészen nyíltan, n a g y d ű l t betűkkel kinyomtatva, hogy a mű sem e r e d e t i s é g r e igényt, sem egyéb elismerésre s z á m o t n e m t a r t, mint-hogy könnyen áttekinthető módon k ö z l i az újabb eredményeket stb. . . úgy még értettem volna azt a szenvedélyes megtámadást, melylyel az ismertetés jó része oly nemes hévvel foglalkozik — valamint a »kényes és k i n o s e r e d e t i s é g i « kérdés« felvetését és megérdemlett módon való szellőztetését.

Az »Előszó« nyílt és palástolatlan vallomásával szemben önkénytelenül is felmerül előttem e kérdés: Valjon honnan ez a vád ellenem — kinek eszem ágában sem volt, hogy egy iskolai kézi könyvben, magamnak e r e d e t i s é g é t arrogáljak? Sőt nyíltan kimondottam, hogy még más elismerésre sem tartok igényt, mint-hogy »híven és érthetően k ö z l i t e m (tehát nem magam fedeztem fel) azon eredményeket és elméleteket, melyekre az újabb tudomány főleg a physiol. módszernek alkalmazása által jutott fel.« Amit pedig még tek. uraságod sem tudott, legjobb akarata mellett sem . . . eltagadni.

S ha már idézetekkel is kész volt t. uraságod állítását igazolni . . . honnan van, hogy az »előszónak« épen azon passusát nem idézte, mely a »vádra« kellő válaszul szolgál vala?

Nézetem szerint, az objectiv kritikának, dolgozatommal szemben, annak nyíltan kifejezett c z é l j a szerint, alig lehetett volna egyéb feladata, minthogy a kitett szempont mellett vegye azt bírálat alá; nem pedig, hogy erőszakosan rántsön elő egy oly kérdést, és támaszson egy oly vádat, melyet már az »Előszó« tárgytalanná tett.

Ez esetben t. uraságod azon igazságtalan ítélete is bizonyára elma-

rad vala, hogy »W. művét egyszerűen, szó szerint excerpáltam, és pedig egész munkámban mindvégig, az egyik lapon úgy, mint a másikon.«

Mert, hogy ezen állítása igazságtalan, erre nézve — nem is említve a mű egész első részét és egyéb egyes részeit, melyekben ugyan kevés szó szerinti excerpálást találhat bárki is — azt hiszem elég arra az egyetlen megjegyzésre szorítkoznom: hogy egy 863 lapból álló rendszeres munka anyagának 80 lapon való olyatén feldolgozása, hogy az így keletkezett mű mindazon eredményeket és elméleteket, melyekre az újabb tudomány jutott, összefüggőleg és rendszeresen adja elő — talán még sem tekinthető olyan egyszerű, szó szerinti excerpálásnak, mint a minőnek t. uraságod műveket jellemezni szives volt.

Fogadja kiváló tiszteletem nyilvánítását, melylyel — e néhány sor szives közlését kérne — vagyok

Tek. szerkesztő úrnak stb.

Pozsonyban, 1882. szeptember 27-én.

Dr. Pauer Imre.

A levél tartalmára nincs megjegyzésem; bírálatomon az semmit sem változtathat, a mint azt elfogulatlan ember azonnal látja. De a levél elkeseredett hangjára azt kell megjegyeznem, hogy ha a t. szerzők az objectiv bírálatokat személyes támadásoknak fogják venni, akkor be lehet zárni az „Értesítő« rovatát. Én azt hiszem, hogy a »M. Ph. Sz.«-t nem azért léptettük életbe, hogy egymást agyba főbe dicsérjük, hanem azért, hogy kölcsönös gyengéseinkre figyelmeztessük egymást. S azt tettem én és semmi egyéb. Ha Dr. Pauer Imre úr felháborodott vére már kissé csendesebben kering, akkor olvassa el még egyszer bírálatomat s látni fogja, hogy kár volt ezen túlságig objectiv és igazságos bírálat ellen ilyen hangon polemizálni akarni

Böhm Károly.

A PHILOSOPHIAI FOLYÓIRATOKBÓL.

I. Mind Nr. XXVII. July, 1882. — Tartalom: 1. Can there be a Natural Science of Man? (III.) 2. The Utilitarian 'Ought', by Edmund Gurney. Író az ethikai principiumot, 'Kell', oly alapra akarja fektetni, mely mint szigorúan tudományos tétel a philosophiai vitaközönségen felül van. Ha az ethikának azon elvét helyesnek elfogadjuk, hogy erkölcsös az, mi a közjólétet előremozdítja, akkor ezt az elvet csak úgy fektethetjük tudományos alapra, ha azt mondjuk, hogy az egész több, nagyobb mint a rész, vagy mint író mondja: In Ethics the primary experiential basis, that happiness is end, becomes rationalised only when I superpose the axiom and assert, that the happiness of the greater number must be acknowledged a more abundant end, than that of the smaller. 3. Versati-